

статистическата практика⁶. С примери за недобре проектирани и провеждани СИ изобилства практиката на много съвкупности изследвания.

Проектантската работа лежи в основата на всяко разумно дело в живота. А то винаги е свързано с разход на ресурси - материални, финансови, трудови, информационни, времевни, включително и с неудобства за тези, от които се събира информацията. Бъдещият статистик трябва да бъде обучаван как да осигурява максимална ефективност в дейността си. И да осъзнава това като повеля на времето. Но за да стане това, ние - обучаващите, сме длъжни сами да осъзнаем този императив на живота! Нужно е да преосмислим отново собствената си професионална дейност, за да я проектираме разумно и да я осъществяваме ефективно. И практиката непрекъснато изисква и чака от нас разумни отговори и ефективни решения.

2.3. Само фрагментарно и поради това недостатъчно са застъпени в учебните планове и програми и проблемите, отнасящи се до организацията на СИ. Традиционно в учебниците най-често присъстват двата елемента: осигуряване на финансови и материални ресурси и на анкетъорски апарат. При това последните присъстват по-осезаемо в практиката, отколкото в учебните планове и програми на специалността. Излишно е да се убеждаваме, че с тях съвсем не се изчерпва организацията на СИ, че и в този случай принципно важни проблеми в преподаването са недооценени и пренебрегнати. Например задачата за оптимизиране на различните социални взаимодействия, които присъстват иманентно в процеса на всяко СИ. Както ще видим по-късно, и тук от проектантите на СИ се изискват нови, по-ефективни решения, т.е. отново става дума за творческо мислене и поведение на статистиците.

2.4. На бъдещите специалисти статистици и на онези, които прилагат съвкупностния подход в аналитичната си работа, са нужни знания как да се осигурява контролът върху надеждността и достоверността на междинните и крайните резултати от съвкупностните изследвания. Малко или изобщо не се говори за контрола по осигуряване на "инструменталната валидност" и за смущаващите влияния на "трети причини". Неоправдано слабо е застъпена задачата за контрола върху допускани неволни, а още повече на преднамерени грешки - главно (но не само) при интерпретацията и използването на резултатите от СИ. Не са за подценяване и преднамерените "греш-

⁶ Само един пример: в проектирането на проведено от МЗГ национално преброяване в селското стопанство през 2003 г. (по признание на самото ръководство на НСИ) са допуснати множество несъобразности - такива, че по наше виждане, то не може да се оценява иначе, освен като **пример как не трябва да се проектират СИ**. А за него бяха пропиленни милиони левове на данъкоплатците.